

ВЗАЄМОДІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ ТА МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Людмила Путькалець

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна,
e-mail: lputkalec@ukr.net*

Досліджено діяльність регіонального державного телебачення в Україні, визначено чинники, які впливають на державні ЗМІ. Охарактеризовано взаємодію органів державної влади та представників засобів масової інформації.

Ключові слова: журналістика, засоби масової інформації, телебачення, влада, держава, сюжет, телепередача, аудиторія.

Випуски новин на регіональному державному телебаченні нашої країни майже не обходяться без повідомлень про діяльність влади. Найчастіше – це інформаційні та інформаційно-аналітичні сюжети. Приводи найрізноманітніші – робочі поїздки голови облдержадміністрації, прес-конференції керівників області, зустрічі представників інших регіонів і країн. Ці заходи висвітлюють, зазвичай, у новинах регіонального державного телебачення.

Чи можна назвати об'єктивним та інформативним випуск новин на обласному державному телебаченні, якщо у більшості сюжетів є коментарі голови облдержадміністрації? Керівник краю стає головним героєм програми новин. У такому випадку журналістика є не четвертою владою, а обслуговуючою структурою.

Більшість теоретиків називає журналістику четвертою владою. Однак у сучасному суспільстві це поняття, як і поняття незалежна журналістика існують умовно. У реальності все по-іншому: засоби масової інформації залежать від своїх засновників. Це питання досліджував Іван Мащенко у праці “Міфи та реалії телерадіопростору” [8, с. 256]. Теоретик визначив чинники, які впливають на роботу аудіовізуальних ЗМІ, зокрема на тематику програм. Особливості діяльності обласних державних телерадіокомпаній вивчав Олег Головчук. Автор наукової статті “Регіональне телебачення України” [2, с. 14] дослідив минуле і теперішнє аудіовізуальних засобів масової інформації, визначив передумови функціонування регіонального державного телебачення. Про роботу працівників мас-медіа над телевізійними програмами розповів Анатолій Яковець у виданні “Журналіст на екрані” [10, с. 240]. Він обґрунтував принципи роботи телевізійного журналіста. Безумовно, кожен засіб масової інформації має свою специфіку. Діяльність державного телебачення залежить від багатьох умов. Одна із них – позиція влади. Ми досліджуємо питання взаємодії влади і державних мас-медіа.

Основним принципом роботи журналіста є об'єктивність. Цей принцип важливе значення має при висвітленні діяльності органів влади. Шлях до забезпечення

об'єктивної інформації лежить через подання фактів без оцінювання їх журналістом. Майстерність політичного журналіста визначається насамперед його вмінням об'єктивно відображати реальність. Він повинен формувати сюжет лише на основі конкретних фактів. “Інформація, зокрема телевізійна, – явище суспільно значуще. Звідти випливає така методична вимога щодо її підготовки, як відбирати факти, що мають суспільне значення, тобто типові, актуальні, потрібні телеглядачам, корисні для нашого суспільства, практично цінні в управлінні ним” [4, с. 84].

“За тоталітарного режиму найголовнішою вимогою, що визначала напрям інформації, її зміст, була партійність, комуністична переконаність журналіста, його вміння оцінювати факти з так званих класових позицій, завдяки чому нібито досягалася об'єктивність відображення фактів і явищ дійсності. Як наголошували радянські дослідники журналістики, “глибока і послідовна комуністична партійність – єдино можливий шлях до об'єктивного описання фактів життя і відтворення картини сучасності” [4, с. 83–84].

Якість телевізійної інформації про діяльність влади суттєво залежить від особливостей її підготовки. У цій сфері практики телебачення України примножило чималий досвід, однак його теоретичного осмислення та узагальнення ще не зроблено й відповідної літератури поки що нема. Тому розгляд питань методики роботи журналіста, який займається підготовкою об'єктивної телеінформації про діяльність державної влади, є актуальним.

При підготовці політичних матеріалів необхідно відповісти на стандартні питання новинної журналістики – “Що, де, коли?”. Серед політичних матеріалів найбільш популярні інформаційні жанри, коли констатують факт. Тоді журналіста не звинуватять у пропаганді конкретної політичної сили. Однак трапляються також аналітичні матеріали на політичну тематику. Вони потребують осмислення проблеми та висновків на основі конкретних фактів. “Перш за все, розповідаючи про те, що і де відбулося, треба словом, а також, що важливо, зображенням відповісти і на питання – як, чому, яке значення, тобто потрібно в межах інформаційних можливостей пояснити подію, хоча, вже сама констатація факту, описання його так чи інакше відображає результати осмислення події журналістом. Словесного пояснення подій, фактів, явищ потребує час, у якому ми живемо, відповідний йому рівень нашого мислення” [4, с. 84]. Отже спосіб висвітлення політичних подій залежить від обраного журналістом жанру. Зенон Дмитровський вважає, що аналітична інформація “принесе телеглядачеві більше користі, ніж та, в якій нема пояснення. Це дуже важливо і в телеінформації про міжнародне життя” [4, с. 84].

Більшість журналістів вважає, що реальне місце засобів масової інформації у нашому суспільстві визначають їх засновники. Здебільшого, посадові особи мають претензії до ЗМІ, які критикують їхню діяльність. До засобів тиску на мас-медіа належать судові позови. Завдання таких позовів полягає не в спростуванні необ'єктивної інформації, а закрити телекомпанії шляхом висунення непомірної суми відшкодування моральних збитків.

Засновниками державних ЗМІ є органи державної влади. І хоча діяльність мас-медіа керується законодавством України, проте є багато чинників, які впливають

на редакційну політику, зокрема: фінансова залежність, державне замовлення для висвітлення конкретних тем, постійний моніторинг і контроль. У теорії ці аспекти не можна назвати негативними. Однак на практиці вони набувають іншої форми та перетворюються у цензуру. Чи можлива свобода слова у державних ЗМІ? Чи є така журналістика четвертою владою? Це питання риторичні.

На Тернопільському державному телебаченні першочерговими у випусках новин є сюжети про діяльність голови облдержадміністрації, найбільш поширений жанр – звіт. Будь-яка критика влади відсутня. Чи це нормальна позиція державного телебачення? Скоріше за все, ні, оскільки тоді телебачення стає засобом пропаганди та маніпуляції.

До способів обмеження свободи слова належить перешкоджання журналістській діяльності через приховування чи замовчування інформації. На жаль, не всі чиновники усвідомлюють, що вони керують для того, щоб надавати громаді послуги, й інформувати – це їхній обов'язок. Багато проблем щодо доступу до інформації виникає при висвітленні екстремальних подій, катастроф, аварій. Закритими є земельні питання, використання бюджетних коштів. Складно отримати інформацію від судової влади. Якщо працівники мас-медіа не мають достатньо інформації, то вони не можуть об'єктивно оцінити й висвітлити події. Коли влада приховує інформацію, то журналісти пишуть на власний розсуд, користуючись доступними, але не завжди компетентними джерелами. Громадяни, не маючи достовірних фактів, трактують важливі для краю питання по-своєму.

Журналісти бувають винні в тому, що немає належних партнерських стосунків з органами державної влади. Проблема сучасної журналістики – падіння професіоналізму журналістів. У пресу часто приходять фахівці без журналістської освіти. Конфлікти виникають через несумлінність, необ'єктивність журналіста, який підготував матеріал. Тож варто пам'ятати, що законодавство визначає відповідальність за некоректно подану інформацію. Крім того, через подання викривленої інформації журналісту перестануть довіряти як фахівцеві.

Кодекс професійної етики українського журналіста визначає основні морально-етичні орієнтири, яких журналіст має дотримуватися при виконанні своїх професійних обов'язків з тим, щоб утверджувати добро і справедливість. Фахівці визначають сім головних стандартів журналістики: оперативність, точність, повнота, збалансованість, відокремлення фактів від коментарів, достовірність і простота. На жаль, на практиці деякі журналісти не завжди дотримуються принципів професійної етики. На стосунки з органами державної влади впливає і те, що журналісти полюбують критикувати, іноді безпідставно, щоб здобути дешеву популярність.

Сучасне суспільство вимагає від органів державної влади відкритості, гласності, доступності інформації для журналістів місцевих і регіональних ЗМІ про урядову політику, дії органів місцевого самоврядування. Є загальні правила, основні принципи взаємовідносин влади зі ЗМІ, яких потрібно дотримуватись. Представникам влади треба враховувати, що журналіст не може знати всіх нюансів їхньої діяльності. Журналісту треба надати можливість глибше оцінити реальну ситуацію, тоді дії влади будуть зрозумілі правильно.

Журналіст має добре орієнтуватися у “коридорах влади”, треба знати структуру, функціональні обов’язки та повноваження державних служб і посадових осіб. Фахівці, які працюють в органах влади, здатні гідно оцінити тих, хто розуміє специфіку їхньої роботи. Журналістам треба також знати закони щодо ЗМІ та влади. Часто виникають конфлікти через те, що кожна із сторін по-різному розуміє ті чи інші положення законів.

Правильний підхід органів державної влади – не чекати, коли засоби масової інформації зацікавляться їхньою діяльністю, а проявляти ініціативу й забезпечити телебачення вичерпною інформацією, яку б вони хотіли донести до населення.

Інформація, яка поширюється через ЗМІ, має відповідати інтересам аудиторії, бути актуальною, достовірною, конкретною. Деякі керівники полюбляють говорити “ні про що”. Варто пам’ятати і журналістам, і представникам влади, що офіціоз і нудні звіти аудиторією погано сприймаються.

Органи державної влади повинні працювати зі ЗМІ визначеним планом, а не згадувати про них лише в гострі моменти. Співпраця має відбуватися постійно. Щоб налагодити таку взаємодію, варто підвищити культуру реагування на критику. Цілком обґрунтована і конструктивна критика дуже необхідна і дає позитивний суспільний ефект. Громада має право оцінювати і критикувати роботу органів влади. Глядачам обласного державного телебачення інформація про роботу органів місцевої влади завжди цікава. Це тема, яку люди обговорюють, коли збираються разом. Отже, якщо телебачення намагається задовольняти інтереси своєї аудиторії, і таким чином збільшувати кількість глядачів, то треба навчитися критикувати недоліки в діяльності органів влади. Без критики ніколи не було і не буде руху вперед. Органам державної влади не варто боятися критики. Навпаки, потрібно цінувати цікавість до власної діяльності та привчатися використовувати таку критику для користі справи. Адже завдяки публічному критичному зауваженню з’являється можливість відповісти, розпочати дискусію і використати зайвий привід, щоб нагадати телевізійній аудиторії про роботу влади.

Останнім часом популярним методом спілкування влади і населення стали “гарячі телефонні лінії”, які організують державні телерадіокомпанії. Журналіст має постійно контактувати з прес-службою, щоб знати про всі заплановані заходи, швидко дізнаватися інформацію щодо контактів з конкретними службами влади та посадовцями.

Найчастіше журналісти спілкуються з представниками влади під час прес-конференцій, які організують, щоб ознайомити громадськість з важливими фактами. Почастішали зустрічі керівників засобів масової інформації і представників влади. Проводять такі заходи не для інформування, а для підтримки конструктивних стосунків між владою і ЗМІ. Незнайому людину складніше критикувати, ніж ту, яку знаєш.

Журналістам варто пам’ятати, що влада публічна. І чиновники люблять піаритися. Тому прес-служба владних структур організовує зустрічі посадовців із колективом редакцій ЗМІ. Для представника влади – така зустріч – можливість познайомитися з провідними журналістами та сформувати позитивний імідж.

І ще одна найпоширеніша форма спілкування журналістів і представників влади – спільні виїзди. Найчастіше – це робочі поїздки голови облдержадміністрації

або його заступників. Постійно бере участь у таких заходах група з обласного державного телебачення: журналіст і оператор. Оператор знімає кожен крок голови облдержадміністрації, який потім ділиться враженнями від побаченого з журналістом під час інтерв'ю.

Специфіка державного телебачення у тому, що держава фінансує програми, визначає напрямки і пріоритети. Головне – тематична та жанрова збалансованість. В Україні діє закон “Про висвітлення діяльності органів місцевої влади та місцевого самоврядування”. Він чітко регулює: є угода, платять гроші, телебачення показує. Але тут починаються суперечливі моменти – якщо діяльність органів місцевої влади є державотворчою, то вона підпадає під державне замовлення для телерадіокомпаній, а державне замовлення повинне транслюватися безкоштовно. Тому державне телебачення показує, скажімо, відкриття дитячого садка, на якому присутній представник місцевої влади. Це майже нічим не відрізняється від піару, оскільки бюджетні кошти, отримані від жителів краю, платників податків. Тому багато залежить від того, наскільки телерадіокомпанія підпорядкувала себе потребам місцевої влади. На тренінгах іноземні журналісти кажуть: справа не в тому, щоб показати високопосадовця, який десь побував – треба показати, що змінилося після його візиту. Ще один приклад – відкривається дитячий садок, представники влади щось дарують – звісно, працівники закладу їм вдячні. Що роблять телевізійники? Беруть інтерв'ю у завідувача дитячим садком, який каже: “Спасибі, що нам подарували телевізор”. І посадовець думає: “Як добре, що мені дякують!”, але забуває, що таких дитячих садків сотні! Справжній журналіст після цієї інформації розпочне розслідування. Він скаже, що в одному дитячому садку є телевізор, а в інших десяти немає. А от якби, представник влади сказав: “Ми сьогодні подарували телевізор, бо у нас розроблена програма “Подаруємо кожному дитячому садку телевізор” – це був би зовсім інший підхід. А коли державне телебачення просто показує, як подарували телевізор, глядачі подумують, що у всіх вже таке є. Ось це і є маніпуляція – як працівників ЗМІ, так і посадовців, які спекулюють окремим позитивним прикладом.

Журналіст за будь-яких обставин, незважаючи на моральне чи матеріальне становище має залишатися журналістом. Все, що він говорить, що пише має відповідати дійсності. Щось вимислювати, перекручувати, підтасовувати – немає права. Необхідно показувати подію, але при цьому залишатись об'єктивним, служити правді. Якщо працівник ЗМІ не може цього робити, тоді треба змінювати професію.

Необхідно пам'ятати, що телебачення твориться не однією людиною. У команді має бути щонайменше троє – автор, оператор, оператор монтажу. Тобто продукт, який виробляється, не є суто індивідуальним. Можливо, журналіст хотів би бачити щось інше, але крім авторського тексту є ще й картинка. Створена передача має певний вплив на аудиторію. Результат цього впливу залежить від старанності кожного, хто працював над створенням телевізійного продукту.

У демократичному суспільстві вважається цілком природним прагнення влади впливати на засоби масової інформації з метою використання їхніх можливостей для вирішення тих завдань, які вона перед собою ставить. Держава може і повинна бути важливим чинником регулювання діяльності засобів масової інформації і свободи

слова. Але відсутність чіткої межі у цій сфері може призвести до посилення елементів тоталітарності, коли домінує контроль влади над засобами масової інформації, або до псевдodemократії, коли всюдозволеність позбавляє телевізійний ефір конструктивізму та ефективності.

Інформація про діяльність влади, безумовно, має висвітлюватись на державному телебаченні. Однак такі матеріали повинні бути об'єктивними, з конструктивною критикою. Коли все подається гладко, то це не сприймається глядачем, і виникає недовіра до засобів масової інформації. Редакторам інформаційних відділів державних телерадіокомпаній треба пам'ятати про збалансованість новин. Адже інформаційна програма має висвітлювати різні сфери життя суспільства, а це не тільки діяльність влади, а насамперед злободенні проблеми кожної людини. Глядача найбільше цікавить інформація, яка його стосується.

ЗМІ незамінні для органів державної влади в роботі з громадськістю. Засоби масової інформації та представники влади постійно взаємодіють між собою, а тому взаємозалежні. Держава має можливість впливати за допомогою ЗМІ на формування людського світобачення. Державні ЗМІ – важлива ланка інформаційної безпеки України. Тому органи державної влади і державні ЗМІ мають бути партнерами.

Відносини представників влади і ЗМІ мають двосторонній характер. З одного боку орган влади прагне передати про себе інформацію через ЗМІ, з іншого – відстежити зміст масових комунікацій з певних питань, у тому числі й про себе. Недарма часто використовуємо саме термін “взаємодія”, тобто “взаємна дія, взаємний вплив”, поєднання зусиль.

Чим краще організована співпраця державних ЗМІ з представниками влади, тим менше підстав для непорозумінь і конфліктів. Взаємна повага обох сторін роблять свою справу, перетворюючи буденний процес інформування населення на результативну й корисну для суспільства роботу.

Список використаної літератури

1. *Владимиров В.* Журналістика, особа, суспільство : проблеми розуміння : монографія / Володимир Владимиров. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2003. – 272 с.
2. *Головчук О.* Регіональне телебачення України : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. наук. із соціальних комунікацій : спец. 21.00.06 – прикладні соціально-комунікаційні технології / Олег Головчук. – К., 2008. – 14 с.
3. *Дмитровський З.* Термінологія зображальних засобів масової комунікації : довідкове видання / Зенон Дмитровський. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 216 с.
4. *Дмитровський З.* Телевізійна журналістика: навч. посібник / Зенон Дмитровський. – Львів : ПАІС, 2009. – 224 с.
5. *Капелюшний А.* Практичний посібник-довідник журналіста. Редагування в ЗМІ. Аналіз і перевірка фактичного матеріалу : навч. посібник / Анатолій Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2004. – 576 с.
6. *Капрон Рене Дж.* Настанови журналістам Ассошіейтед Пресс : професійний poradник / Рене Дж. Капрон; [пер. з англ. А. Іщенко]. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2005. – 158 с.
7. *Лизанчук В.* Основи радіожурналістики : підручник / Василь Лизанчук. – К. : Знання, 2006. – 628 с.
8. *Мащенко І.* Міфи і реалії телерадіоефіру : підручник / Іван Мащенко. – К. : Знання, 2005. – 256 с.
9. *Яковець А.* Журналіст на екрані : підручник / Анатолій Яковець. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. – 240 с.

10. Яковець А. Концепція телевізійної програми : підручник / Анатолій Яковець. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. – 240 с.

Стаття надійшла до редколегії 15.09.12

Прийнята до друку 20.09.12

INTERACTION OF REGIONAL STATE TELEVISION AND LOCAL AUTHORITIES IN UKRAINE

Ludmyla Putkalets

*Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky Str. 49, 79000, Lviv, Ukraine,
e-mail: lputkaec@ukr.net*

The activity of the regional public television in Ukraine, the factors that affect the state media. Characterize the interaction of government and the media.

Key words: journalism, media, television, government, state, plot, TV show, the audience.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ТЕЛЕВИДЕНИЯ И МЕСТНОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ

Людмила Путькалец

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, 79044, Львов, Украина,
e-mail: lputkaec@ukr.net*

Исследована деятельность регионального государственного телевидения в Украине, определены факторы, влияющие на государственные СМИ. Охарактеризировано взаимодействие органов государственной власти с представителями средств массовой информации.

Ключевые слова: журналистика, средства массовой информации, телевидение, власть, государство, сюжет, телепередача, аудитория.